

Leksykon wsi Gminy Dobromierz

Gniewków

Pierwsza wzmianka o tej wiosce, położonej nad Nysą Szaloną, pochodzi z 1305 roku. W "Księdze uposażeń biskupstwa wrocławskiego" wspomniano bowiem miejscowość Gerlachesdorf, leżącą w okręgu bolkowskim. Nazwa wsi wskazuje na jej założyciela, niejakiego Gerlacha, o którym nic bliższego nie wiemy.

Przypuszczać jednak należy, że był on rycerzem, skoro autor wspomnianej "Księgi uposażeń biskupstwa wrocławskiego" powiada, iż "pozostałe łany zajmują rycerze" [liczba mnoga "rycerzy" może wskazywać na kilku właścicieli wsi w pierwszym okresie jej istnienia]. Wieś założono na surowym pniu, na dawnych terenach leśnych, podobnie jak większość wsi, leżących w tej okolicy, w dolinie Nysy Szalonej (wyjątek stanowi tu jedynie Kłaczyna i być może Roztoka). Pierwotnie posiadała 9 łanów, z których oddawano dziesięcinę biskupowi wrocławskiemu w wysokości 1 grzywny. Łany w Gniewkowie rozdzielane były według miary frankońskiej, a zatem każdy z nich posiadał około 25 ha.

Mimo niewielkich rozmiarów, wieś ta była w stanie utrzymać księdza i wybudowano tu kościół. Pierwsza wzmianka o jego istnieniu pochodzi z 1342 roku - od samego wszakże początku był on filialem, podlegającym kościołowi parafialnemu w Roztoce i obsługiwany był przez tamtejszego proboszcza. Świadczy o tym dokument datowany na 24 czerwca 1342 roku, stanowiący układ między ówczesnym właścicielem wsi Heinrichem von Schweinichen a proboszczem z Roztoki. W tym czasie na terenie wsi stał również zamek (być może tzw. zamek wodny); zniszczony jednak został w okresie wojen husyckich (1428 roku) i ślad wszelki po nim zaginął.

Jego właścicielami byli członkowie starożytnego śląskiego rodu von Schweinichen, którzy byli panami na zamku Świny. W 1370 roku wymieniany jest w tej roli Nickel von Schweinichen, rok później dodatkowo Gunczel von Schweinichen. Jednakże już w 1389 roku jako współwłaściciele wsi wymieniani są w źródłach członkowie rodu von Bock - Albrecht i Ulrich. Ostatecznie w I połowie XV wieku jedynymi właścicielami wsi byli już członkowie rodu von Bock. Nikolaus von Bock sprzedał w 1438 roku tę wieś Heinzowi i Albrechtowi von Bockom. W 1453 roku tutejsze dobra znajdowały się w rękach Dipranda von Reibnitza, który odbudował kościół zniszczony w czasie wojen husyckich i ufundował ołtarz do jego wnętrza. Ród von Reibnitzów trzymał Gniewków w swych

rękach aż do 1745 roku Przez krótki czas (XVII wiek) jeden z działów wsi posiadał również Christoph von Schindel. Wdowa po Friedrichu von Reibnitz, Sabine Elisabeth von Reibnitz zapisała w 1745 roku cały swój majątek na rzecz Kathariny Marianny von Hock. Ta sprzedała go 8 listopada 1747 roku Hansowi Heinrichowi IV, hrabiemu von Hochberg, właścicielowi pobliskiej Rostoki. Z wydarzeń okresu nowożytnego warto wspomnieć, iż mieszkańcy wsi niemalże bez wyjątku przyjęli reformację ks. dr Marcina Lutra, a tutejszy kościół stał się ewangelicki.

Wieś uległa prawie całkowitej zagładzie w okresie wojny trzydziestoletniej. Jako ciekawostkę warto przytoczyć w tym miejscu informację, że w pobliżu Gniewkowa, tuż na granicy z powiatem jaworskim, leży tzw. Szwedzki Okop, gdzie podczas wojny trzydziestoletniej, zgodnie z tradycją, żołnierze szwedzcy zwozili różnego rodzaju dobra zrabowane na Śląsku, aby potem w większych transportach wysłać je do swego rodzinnego kraju.

W ramach tzw. akcji rekatalizacyjnej na terenie księstwa świdnicko-jaworskiego, kiedy to pod przymusem odbierano ewangelikom ich kościoły, doszło do zamknięcia kościoła w Gniewkowie. 5 marca 1654 roku przybyła do wsi komisja cesarska i przekazała tutejszą świątynię na potrzeby kultu katolickiego. Ewangelicy stanowiący większość tutejszej społeczności musieli odtąd uczęszczać na nabożeństwa do Kościoła Pokoju w Jaworze, następnie zaś w okresie pruskim - do kościoła ewangelickiego w Roztoce. W pobliżu kościoła katolickiego w Gniewkowie urządzono w XVII wieku szkołę i wybudowano nową plebanię.

W 1785 roku wieś składała się z: dwóch folwarków, jednego młyna wodnego i jednego wiatraka. Mieszkało tu łącznie 113 osób, w tym 5 bogatych chłopów (kmienci), 26 zagrodników i 15 chałupników. W 1845 roku, po okresie reform Steina i Hardenberga, gdy na terenie Gniewkowa mieszkało już 407 mieszkańców (z czego zaledwie 29 wyznania katolickiego), osiedliło się tu 12 rzemieślników i 2 handlarzy. Folwark w Gniewkowie nastawiony był w owym czasie głównie na hodowlę merynosów (stado liczące 824 sztuki). Na zakończenie warto dodać, że ostatnimi właścicielami wsi do 1945 roku byli członkowie rodu von Hochberg z Rostoki.

Tomasz Niesiecki